

Szabolcs Péter

Visszatekintés négy tételben

1.

Mi lengyel származásúak vagyunk, Krakkó mellett voltak a birtokok, a nagyapám apja részt vett a 48-as szabadságharcban is. A bukás után elvesztette a vagyonát és menekülnie kellett. Magyarországra jött. Nagyapám beleszeretett egy tót lányba és el is vette feleségül, majd letelepedtek Diósgyőrben. Aztán született hét gyermek, apám volt a legidősebb, neki kellett a leghamarabb elmenni dolgozni, hogy a családnak legyen mit enni. Az apám egy nagyszerű szeretetteljes, tehetséges ember volt.

56' Miskolc. A Főutcán laktunk. Jött a tömeg, és mint gyerekek, mi is közéjük álltunk. A tömeg a piac mellett vonult el, amikor odaugrott hozzánk a nagynéném – aki kofa volt a piacon – és kirángatott bennünk a sorból. Nem mész te sehova, mondta, ez nem gyerekeknek való. Jött apám a gyárból, kézen fogott és hazavitt. Mit tanultam tőle? Az emberséget. Egész életét a családjának szentelte, mindent megcsinált, hogy egy kis pénzhez jussunk.

Képeket festett. Anyám mindig szidta, mert Miskolcon romantikusan szép, omladozó házakat festett. Mondja neki: te Péter, miért nem olyan házat festesz, ami új, azokat legalább megvénnek...

Anyámnak nehéz élete volt. Az édesapja robbantómester volt a bányában – korán elveszítette. Egy ronda, rabiátus ember lett a mostohaapja, aki rendszeresen ütötte, vágta. Aztán kapott egy fejtífuszt és mindent elfelejtett. Újra kellett megtanulnia beszélni, írni, olvasni. Hárman születünk: a nővérem, a bátyám és én. A háború alatt, mikor jöttek az oroszok és bombáztak, mentünk le az óvóhelyre, az unokatestvére meglökte a bátyámat, leesett és kettétört a gerince. Hét éves volt akkor, hét évig feküdt még gipszágyban és 14 évesen meghalt. Mindig a Balázst féltettem jobban... és a Dani halt meg...

2.

Én mindig azt mondtam, az oroszokhoz csak úgy megyek, ha puskát tartanak a hátamba. Mert ha én nem állhatok meg, amikor akarok, csak úgy, valahol – akkor nem megyek. Aztán megcsináltam a Petőfit és ki kellett menni. A Gyulával mentem ki, a Pelényivel. A záró fogadás előtt két ottani építésszel éppen a Dnyeperen voltunk, horgásztunk, amikor mondják, hogy már indulni kell, mert elkésünk a fogadásról. Mondtam nekik, dehogy megyünk, amikor jól érezzük magunkat. Azt mondja az orosz, muszáj menni, mert engem nyírnak ki. El is indultunk, úgy ahogy voltunk, gumi-

Az írásban szereplő fotók
Szabolcs Péter zalaegerszegi
műtermében készültek.

csizmásan, sárosan, nagy nehezen be is jutottunk az épületbe. Mire beértünk, már zajlott a fogadás, és ahogy beléptünk az ajtón, épp Molnár Máté mondta a tósztot. Hozza a magyar nép üdvözlését, meg a szocializmus sikereiről beszélt, és hozza a magyar művészek üdvözlését. Hangosan szóltam, hogy: állj! Dermedt csend. Ne haragudj, én is itt vagyok, helyettem te ne beszélj. Egy ukrán gyerek volt a tolmács, rám nézett és azt mondta, én ezt nem merem fordítani... Mondom neki, akkor is fordítsd. Mondom, hogy milyen jó, hogy itt vagyunk, sok szép fiatal nőt láttunk, meg hatalmas szobrokat, csak az a baj, hogy a szállodában harmadik napja nem megy le a szar. Dermedt csend. Aztán szólt az első titkár, egy fiatal gyerek volt, olyan 35 éves lehetett, odajön hozzám, megkínált a Marlboro cigarettájából, és azt mondja, hogy ilyen még nem történt, nagyon szeretné, ha ott maradnék, mert ilyen emberekre van szüksége. Én úgy megijedtem. Én életemben nem voltam még így megijedve! A rémület futott rajtam végig – soha többé nem látom szép Magyarországot. Többet nem szóltam egy szót sem.

3.

A háború után beköltöztünk Miskolcra, a Fő utcára, én már ott jártam általános iskolába. Állandóan beteg voltam. Évente tüdőgyulladást és egyéb betegségeket kaptam. Rengeteget voltam kórházban. Anyám ápolt, meszes ruhába csavart – mondták az kiszívja a lázat. Nagyon keveset voltam a szüleimmel, hol kórházban voltam, hol szanatóriumban.

Volt egy kedves rajztanárnő, aki gondolta, semmire nem leszek jó, és a tudtom nélkül elküldte a felvételi lapot a művészeti gimnáziumba. Nem mondom, hogy szerettem rajzolni, de mindig rajzoltam – szerintem apám árnyéka vetült rám. Akkor úgy volt, hogy a nagyobb városokba küldtek ki egy tanárt és ott volt a felvételi. A miénk az egyik gimnáziumban volt, és mivel én a matinéről jöttem,

nem volt nálam semmi. Se ceruza, se papír, semmi. Már akkor is mindenki hegyezte a ceruzáját... Mondom: jöttem felvételizni. Mit hozott? – kérdezte a tanár. Nem hoztam én semmit. Akkor adott rajztáblát, ceruzát, lerajzoltam a női alakot meg a csendéletet és hazamentem. Két hét múlva jött a papír, hogy felvettek a művészeti gimnáziumba.

Így hát 14 évesen felkerültem Budapestre, kollégiumba. Halkan mondom, de én első félévben mindenből megbuktam. Én azt hittem, olyan vagyok, mint a többi. Abban az időben ment a rock and roll, ennek megfelelően házibuli folyamatosan. Én nem tanultam semmit. A művészeti iskola egy elit iskola volt. Művészek, tanárok, miniszterek gyerekei jártak oda. A többiek, ha semmit sem csináltak, csak hallgatták, hogy mit beszél az apjuk meg az anyjuk, amiben volt irodalom művészet matematika, már megtanulták, amit kellett. Akkor írtak anyáméknak, hogy jöjjenek értem, mert ilyen „hülyegyerekkel” még nem találkoztak, hogy ez képes mindenből megbukni. Anyám azt mondta, ha már ott van az a gyerek, várjuk ki az év végét. Többet nem buktam meg semmiből.

Aztán szövődtek a barátságok, több olyan család volt, akiket megismertem, elkezdtek foglalkozni velem. Megtanítottak enni, meg ilyesmik. Igen enni, mert otthon egy alumínium kanalam volt, mindent azzal ettem.

4.

Mindig úgy gondoltam, hogy Budapest olyan, mint egy nagy biliárdasztal – meglöknek egy golyót és én tizedikként beleesem a lukba, és fogalmam sincs, hogy ki lökte meg. Egerszeg más volt. Itt lehetett tudni, hogy ki az, akivel szóba lehetett állni, ki a barátod. Mindig elmesélem, hogy amikor leszálltam Egerszegen a vonatról, mentem a megyére, és jött velem szemben egy hasonló ember, aki rám köszönt. Áttekinthetőbbek voltak itt az emberi viszonyok.

Az első évben a suliban laktam (*Zrínyi Miklós Gimnázium*), a kollégiumból kaptam egy vaságyat, meg három matracot. De nem tudtam hol dolgozni. Akkor a gyerekekkel a szenespincét kipakoltuk, az lett a kis műtermem és ott csináltam az első szobraimat. Mikor első nap a kollégiumban voltam,

elszakadt a cipőm, beültem a szekrénybe, ami ott volt és megpróbáltam megjavítani. Jött egy felsős és azt mondta: te egy rendes, jó kollégista leszel. Megdicsért. Ez borzasztóan fontos. Mindig elmondom a fiatal házásoknak – mert a malomban esküvőket is tartanak – hogy egy fontos dolog van: a férjedet dicséred! Mert ha dicséred, lehozza a csillagos eget is, ha cseszegeted, elvadul.

Amikor tanítottam, nekem sokkal több problémám volt a kollégákkal, mint a diákokkal. A hajamat vágassam le, meg ilyenek. Egyszer berendeltek bennünk a tanáriba légtalmi oktatásra. Mit kell tenni, ha ledobják az atombombát, le kell feküdni a járdaszegély mellé. Én meg felálltam és azt mondtam, az is hülye, aki ezt tovább hallgatja, és kijöttem.

Odaköltöztünk a Landorhegyi 22- be és mivel én voltam az egyetlen írástudó, engem neveztek ki a lakóközösség élére. Egyszer éjjel csöngetnek, egy cigánygyerek ott áll az ajtóban, a bal kezével fogja a beleit. Kérdeztem: mi történt? Azt mondta az apjának, hogy az anyját jobban szereti, erre az apja hasba szúrta. Másik alkalommal jön az egyik lakótárs és mondja: Péter! Ez mégiscsak borzasztó, ezek a fiatalok itt szerelmeskednek a lépcsőházban. Hát, hol csinálják, ha csak itt van helyük...

Sokszor elmondom, hogy lényeges különbség van a megalkuvás és a kompromisszum között. A megalkuvásra mindenki rámelegy, a kompromisszum kavics a folyóban, ahol mindenki alakul.

(Lejegyezte: Pénzes Csaba)

